

Προβλήματα διάρθρωσης του δικτύου τῶν ἀστικῶν κέντρων τῆς χώρας

Κλειτώ Λεοντίδου - Γεράρδη

1. Εἰσαγωγικά

Ἐνα ἀπό τὰ πρῶτα ζητήματα πού ἀπασχόλησαν τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο Χωροταξίας καὶ Περιβάλλοντος, πού ἡ λειτουργία του πρόσφατα θεσμοθετήθηκε, ἦταν τὸ ζήτημα τῆς χωροταξικῆς πολιτικῆς στὸν οἰκιστικὸ τομέα καὶ μάλιστα στὸν τομέα τῶν μεταλῦτερων ἀστικῶν κέντρων. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐπιδεικνύει τὴν ὀξύτητα πού παρουσιάζουν τὰ προβλήματα πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ σημερινή διάρθρωση τοῦ δικτύου τῶν ἀστικῶν κέντρων, καὶ πού ὀδηγοῦν, τόσο τὴν ἀνάπτυξη τῆς χώρας, ὅσο καὶ τὶς

συνθήκες διαβίωσης τῶν κατοίκων σὲ ἀναμφισβήτητο ἀδιέξοδο.

Ἔτσι, ἡ κυβέρνησις, ὕστερα ἀπὸ εἰσήγηση τοῦ Συμβουλίου, ἀνακοίνωσε ὅτι υἱοθέτησε μιὰ χωροταξικὴ οἰκιστικὴ πολιτικὴ πού συνίσταται σὲ γενικὲς γραμμές:

- i. στὴν ἀνάσχεση τῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως κύρια τῆς Πρωτεύουσας, ἀλλὰ καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. (πληθυσμὸς - στόχος 4.300.000 κατ. καὶ 1.100.000 κατ. γιὰ τὸ ἔτος 2.000 ἀντίστοιχα),
- ii. στὴ δημιουργία 6 Κέντρων Ἑντατικῶν Προγραμμάτων Ἀναπτύξεως (Κ.Ε.Π.Α.) πού σὲ πρῶτο στάδιο θὰ συγκεντρώνουν τὶς περισσότερες προσπάθειες ἀναπτύξεως, ὥστε νὰ ἐξελιχθοῦν σύντομα σὲ ἰσχυροὺς πόλους περιφερειακῆς ἀναπτύξεως. Τὰ κέντρα αὐτὰ μὲ τοὺς ἀντίστοιχους πληθυσμοὺς - στόχους γιὰ τὸ ἔτος 2.000 εἶναι:

Λάρισα - Βόλος	μέ 500.000 κατ.
Πάτρα - Αἴγιο	μέ 450.000 κατ.
Ἡράκλειο	μέ 250.000 κατ.
Καβάλα	μέ 200.000 κατ.
Ἰωάννινα	μέ 150.000 κατ.
Κοζάνη - Πτολεμαῖς	μέ 150.000 κατ.

iii. στην εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων ανάπτυξης, σε επόμενο στάδιο, σε ένα ευρύτερο αριθμό Αστικών Οικιστικών Κέντρων (ΑΣΤΟΚ) που το προγραμματιζόμενο πληθυσμιακό τους μέγεθος και ο αριθμός τους δεν έχει ακόμα καθοριστεί,

iv. στην οργάνωση των λοιπών μικρών οικισμών γύρω από Αγροτικά Οικιστικά Κέντρα (ΑΓΡΟΚ), πληθυσμού τουλάχιστον 1.000 κατ.

Επειδή η απόφαση αυτή δεν βασίζεται -τουλάχιστον απ' όσο είναι γνωστό- σε συμπεράσματα κάποιου γενικότερου Χωροταξικού Σχεδίου Ανάπτυξης της Χώρας (1), που να την τεκμηριώνει, δεν γίνεται σαφές ποιός ακριβώς αναμένεται να είναι ο ρόλος των πόλεων κάθε μιάς απ' αυτές τις βαθμίδες των κέντρων και πώς αυτός θα πραγματοποιηθεί.

Από την ανακοίνωση στον Τύπο, συμπεραίνεται πάντως, ότι τα 6 Κ.Ε.Π.Α. αναμένεται να λειτουργήσουν σαν πόλοι περιφερειακής ανάπτυξης, που μέσω αυτών θα κινητοποιηθεί και θα διαδοθεί η ανάπτυξη στις μικρότερες πόλεις και στην περιφέρεια που έπηρεάζουν.

Επιλέγεται, δηλαδή, ένα χωροταξικό πρότυπο ολιγοπολικής ανάπτυξης της χώρας, βασισμένο στις αρχές της θεωρίας των πόλων ανάπτυξης.

Από την επιλογή αυτή προκύπτουν δύο κατ' αρχήν ερωτήματα:

α. Είναι δυνατόν - ύστερα από τη διάρθρωση των αστικών κέντρων, όπως παρουσιάζεται σήμερα - να υπάρξουν ή να δημιουργηθούν στο άμεσο μέλλον πόλοι περιφερειακής ανάπτυξης, εκτός από την Πρωτεύουσα και τη Θεσσαλονίκη; δηλαδή, είναι πραγματοποιήσιμο το πρότυπο που έχει επιλεγεί και κάτω από ποιές προϋποθέσεις;

β. Αν ναι, τότε είναι αυτές οι συγκεκριμένες πόλεις, εκείνες που θα έπρεπε να επιλεγούν ή μήπως θα ήταν άλλες και για ποιούς λόγους;

Τό κείμενο που ακολουθεί δεν έχει ασφαλώς σκοπό να δώσει τις απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά, ούτε, πολύ περισσότερο, να καταλήξει σε συγκεκριμένη πρόταση για τη χωροταξική πολιτική της χώρας - πράγμα για το οποίο χρειάζονται, ασφαλώς, διεξοδικές έρευνες στα πλαίσια ενός Χωροταξικού Σχεδίου Ανάπτυξης -, αλλά να δώσει μια ενδεικτική εικόνα της σημερινής διάρθρωσης του δικτύου των αστικών κέντρων, να αναφερθεί στις προϋποθέσεις που συνελάγεται η επιλογή της ολιγοπολικής ανάπτυξης και στα χωροταξικά στοιχεία που χρειάζεται να διερευνηθούν για την επιλογή των πόλων και τέλος, να δώσει ορισμένες ενδείξεις για το σημερινό ρόλο και τη δυνατότητα των πόλεων που επιλέχθηκαν για πόλοι ανάπτυξης.

2. Η γενική εικόνα

Η γενική εικόνα που παρουσιάζει σήμερα η χώρα είναι τόσο εμφανής, που σχεδόν δεν χρειάζονται στοιχεία για να αποδειχθεί. Το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος της αστικοποίησης και της ανάπτυξης της χώρας τό έχει απορροφήσει η Πρωτεύουσα, ένα

σχετικά σημαντικό μέρος ή Θεσσαλονίκη, ενώ ο περιφερειακός χώρος, με ορισμένες εξαιρέσεις, περιορίζεται γενικά στην τροφοδότηση της ανάπτυξης των δύο μεγαλύτερων αστικών κέντρων της χώρας, καθώς και ορισμένων κέντρων του εξωτερικού. Ο υδροκεφαλισμός αυτός της Πρωτεύουσας έφτασε πιά σε τέτοιο σημείο, που παρουσιάζει εκδηλα αρνητικά αποτελέσματα ακόμα και για εκείνους που τον προκάλεσαν, τον επιζήτησαν ή επωφελήθηκαν απ' αυτόν. Η μονο-πολικού και, πιά πρόσφατα, δι-πολικού χαρακτήρα ανάπτυξη της χώρας, οδήγησε σε αδιέξοδο.

Έτσι, έχει γίνει κοινός τόπος και γενική απαίτηση -δχι βέβαια πάντα για τους ίδιους λόγους- ή ανάγκη για σχετική ανασχεση της αύξησης της Πρωτεύουσας κύρια, και της Θεσσαλονίκης ύστερα, και σύγχρονα για δικαιότερο και πιά ισορροπο μοίρασμα της ανάπτυξης στο χώρο.

Αυτό βέβαια σημαίνει, αν όχι μιά ανατροπή, τουλάχιστον μιά σαφή διαφοροποίηση στις τάσεις που έχουν διαμορφωθεί τα χρόνια μετά τό Β' Παγκόσμιο πόλεμο στην κατανομή πληθυσμού και δραστηριοτήτων στον ελληνικό χώρο.

Μόνο η επίγνωση σε βάθος των οικονομικών και κοινωνικών μηχανισμών που οδήγησαν στη σημερινή κατάσταση, καθώς και ο εντοπισμός των επιδιώξεων των διαφόρων κοινωνικών τάξεων σε σχέση με τις σύγχρονες οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις και δυνατότητες, μπορούν να οριοθετήσουν ένα πρότυπο ανάπτυξης και χωροταξικής πολιτικής και να καθορίσουν τά μέσα, τις διαδικασίες, την οργάνωση και τά κίνητρα για την πραγματοποίησή του.

Στη συγκεκριμένη φάση, ένα πρότυπο χωροταξικής οργάνωσης της ανάπτυξης επιλέγεται και κυκλοφορεί στον Τύπο χωρίς -γνωστές τουλάχιστον- σχετικές με τά πάρα πάνω έρευνες, κι' ακόμα χωρίς να αναφέρονται και να επεξηγούνται οι λόγοι της επιλογής του και ή σύγκρισή του με άλλες δυνατές επιλογές.

3. Τό ολιγοπολικό πρότυπο ανάπτυξης. Προϋποθέσεις.

Στό πρότυπο αυτό οργάνωσης του οικιστικού δικτύου, πώς θα έπρεπε να λειτουργήσουν τά αστικά κέντρα - πόλοι και ποιές προϋποθέσεις θα ήταν απαραίτητες ώστε ή ανάπτυξη να έχει πιθανότητες διάδοσης σ' όλο τον περιφερειακό χώρο έτσι που τά συγκεκριμένα αστικά κέντρα να αποδούν πραγματικά πόλοι ανάπτυξης και όχι πόλοι συγκέντρωσης και απορρόφησης της αναπτυξιακής δυνατότητας της περιφέρειάς τους;

Ρόλος των περιφερειακών πόλων ανάπτυξης, όπως τουλάχιστον διατείνονται όσοι εφαρμόζουν μιά χωροταξική πολιτική βασισμένη στη θεωρία των πόλων ανάπτυξης, είναι ασφαλώς ή

(1) Τό «Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο και Πρόγραμμα της Ελλάδος» του Γραφείου Δοξιάδη, δεν καταλήγει σε αυτές τις βαθμίδες οικιστικών κέντρων, ούτε στους συγκεκριμένους πόλους ανάπτυξης, αν και για μερικούς από αυτούς ο προγραμματιζόμενος πληθυσμός έμπίπτει στα όρια των έναλλακτικών προτάσεων του Σχεδίου.

Τό «Σχέδιο Προτύπου Μακροχρονίου Ανάπτυξης της Ελλάδος» του Κ.Ε.Π.Ε., 1972 αναφέρεται, αντίθετα, στη δυνατότητα επιλογής της ολιγοπολικής ανάπτυξης της χώρας με διαφορετικούς ένμερει πόλους, χωρίς όμως να βασίζεται σε γενικότερο Χωροταξικό Σχέδιο.

έξασφάλιση της ανάπτυξης των ίδιων, καθώς και της περιφέρειας που πολώνεται γύρω τους και ή σύγχρονη παροχή συνθηκών διαβίωσης, τέτοιων που νά ανταποκρίνονται στις επιδιώξεις και στις προσδοκίες των κατοίκων πόλεων και υπαίθρου.

Σέ ενδο-περιφερειακό επίπεδο, ο πόλος θά πρέπει νά μπορεί νά παίξει τό ρόλο του κέντρου εξάρτησης ενός δικτύου μικρότερων ειδικευμένων ή όχι πόλεων που νά συνδέονται μέ αυτόν (καί μεταξύ τους) μέ όρισμένους άξονες, που θά διασφαλίζουν τή διάδοση της ανάπτυξης από τόν πόλο πρὸς τά μικρότερα κέντρα καί τήν ύπαιθρο. Τό σύστημα πόλου - άξόνων - εξαρτημένων κέντρων - ύπαιθρου θά πρέπει νά είναι ένιαίο, νά λειτουργεί συνολικά καί τά στοιχεία του νά έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα.

Σέ δια-περιφερειακό επίπεδο οί πόλοι θά πρέπει νά συνδέονται μεταξύ τους καί μέ τά δύο βασικά κέντρα ανάπτυξεως της χώρας, τήν Ἀθήνα καί τή Θεσσαλονίκη, μέσω άξόνων ανάπτυξεως, ὥστε ή χώρα νά μπορεί νά αποτελέσει ένα επίσης ένιαίο σύστημα οικιστικών κέντρων - άξόνων καί ύπαιθρου.

Σάν βασικές προϋποθέσεις γιά μιὰ τέτοια λειτουργία των πόλων θά μπορούσαμε νά αναφέρουμε:

α. Τή δυνατότητα περιφερειοποίησης της χώρας. Τήν κάλυψη δηλαδή ὅλης της επιφάνειας της χώρας από περιφέρειες, κάθε μιὰ από τίς ὁποῖες θά πολώνεται γύρω από ένα πόλο. Αυτό σημαίνει ὅτι ὁ πόλος θά έχει τό απαιτούμενο μέγεθος γιά τήν επέκταση της ἐπιρροῆς του σ' ὅλη τήν περιφέρειά του.

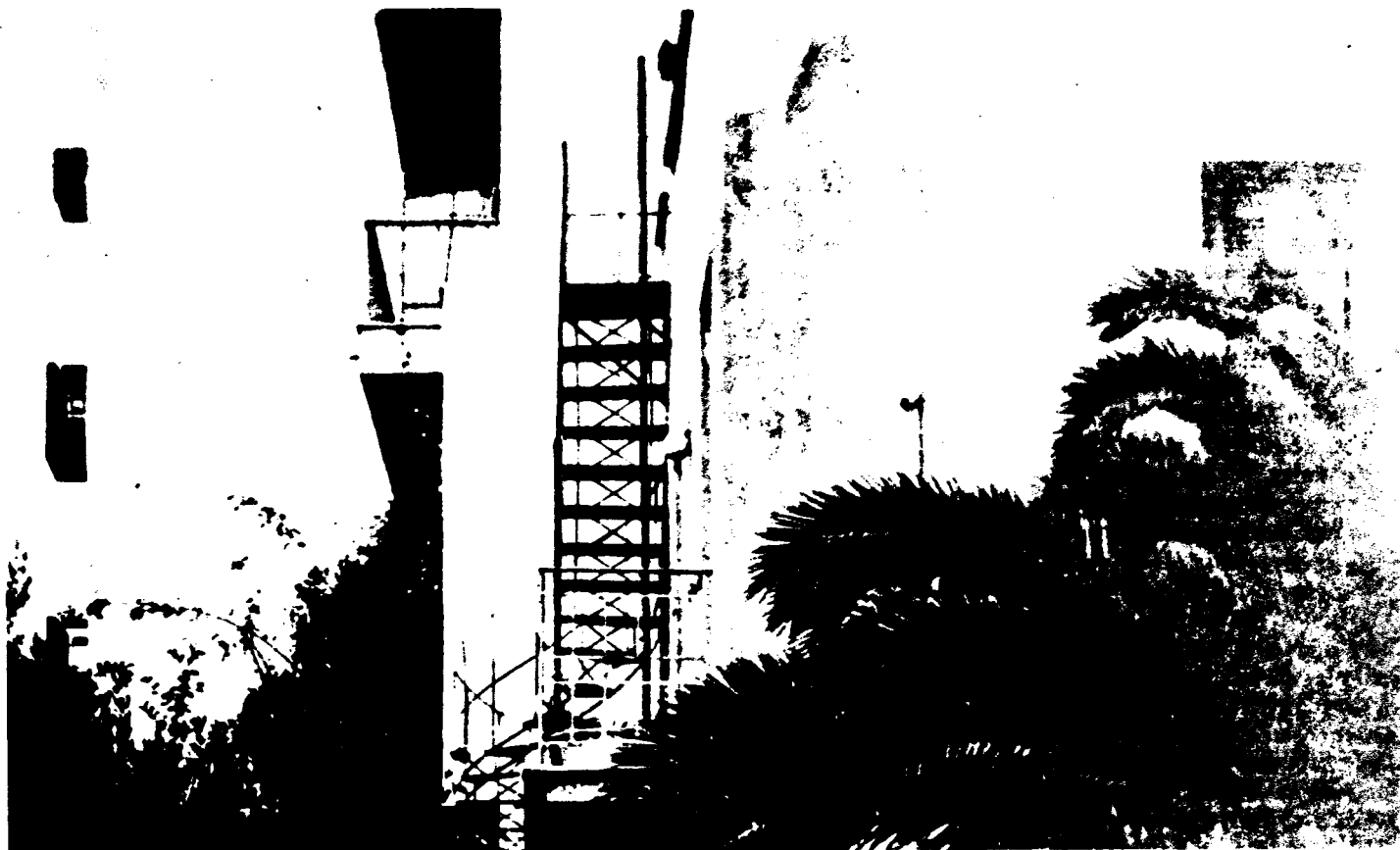
β. Τήν ὑπαρξη λειτουργικοῦ ἱεραρχημένου οικιστικοῦ δικτύου σέ κάθε περιφέρεια, ἔτσι ποι' ὁ πόλος νά ἐπηρεάζει σαφῶς τίς πόλεις των κατώτερων ἱεραρχικῶν βαθμίδων. Ἄρα, σαφῆς διαφοροποίηση καί κυριαρχία του πόλου πάνω στίς μικρότερες πόλεις. Διαφορετικά, ὁ πόλος θά παρακαμφθεῖ καί τό ρόλο του θά παίξει ή Ἀθήνα ή ή Θεσσαλονίκη.

γ. Τόν ἐξοπλισμό του πόλου μέ συγκεκριμένες δραστηριότητες καί λειτουργίες, ἔτσι ὥστε αὐτές νά προκαλέσουν τή δημιουργία νέων ἐλκόμενων δραστηριοτήτων καί λειτουργιῶν στὸν ἴδιο τόν πόλο, ἀλλά καί στήν περιφέρεια. Οἱ λειτουργίες αὐτές θά πρέπει νά καλύπτουν τίς ἀνάγκες καί νά ανταποκρίνονται στίς ἀπαιτήσεις συνθηκῶν διαβίωσης τῶν κατοίκων.

δ. Τή συμπληρωματική καί όχι ἀνταγωνιστική λειτουργία πόλου - πόλεων κατώτερων ἱεραρχικῶν βαθμίδων - περιφέρειας. Τήν ἑτερογένεια δηλαδή της περιφέρειας.

ε. Τήν ὑπαρξη γενικότερου προγράμματος Περιφερειακῆς Ἀνάπτυξης καί Χωροταξικῆς Πολιτικῆς, που νά ἐφαρμόζεται σέ ὅλους τούς τομείς δραστηριοτήτων καί όχι τομεακά καί ἀποσπασματικά, ὥστε ὁ προγραμματισμός νά εἶναι δυνατός τόσο σέ ἐνδοπεριφερειακό, ὅσο καί σέ δια-περιφερειακό επίπεδο.

στ. Τή διοικητική καί οἰκονομική -σχετική- αὐτοτέλεια της περιφέρειας.

4. Η διερεύνηση των πόλεων

Μέ βάση τις προϋποθέσεις αυτές θα μπορούσαν να προσδιοριστούν σάν άξονες διερεύνησης των χωροταξικών στοιχείων των πόλεων, οί έπόμενες ομάδες κριτηρίων, ώστε να έντοπιστούν οί πόλεις έκείνες πού θα ήταν δυνατόν να εξέλιχθούν σέ πόλεις ανάπτυξης.

α. Το μέγεθος της πόλης. Άφορά συνήθως τό πληθυσμιακό μέγεθος, πού είναι ένας από τούς κυριότερους παράγοντες έλξης της πόλης και προσδιορισμού της άκτινοβολίας της. Οί διαχρονικές μεταβολές του είναι ένδεικτικές των μεταβολών της περιφερειακής της άκτινοβολίας.

Μπορεί όμως σάν μέγεθος πόλης να χρησιμοποιηθούν και άλλα μεγέθη έκτός από τό πληθυσμιακό, όπως ο άριθμός των άπασχολούμενων, μεγέθη πωλήσεων έμπορίου, μεγέθη έπιφανειών δραστηριοτήτων κλπ.

β. Η απόσταση της πόλης από άλλες πόλεις ή σημεία της περιφέρειας, είναι επίσης παράγοντας προσδιορισμού της άκτινοβολίας της, και συσχετίζεται συνήθως μέ τό μέγεθος της πόλης και τό είδος των δραστηριοτήτων και λειτουργιών της. Όπωςδήποτε, ή απόσταση πού διανύει ο κάτοικος της περιφέρειας για να πάει στήν πόλη, διαφοροποιείται ανάλογα μέ τη λειτουργία για την οποία γίνεται ή μετακίνηση και ανάλογα μέ τό μέγεθος πού έχει ή λειτουργία αυτή στή συγκεκριμένη πόλη. Η απόσταση αυτή μπορεί να είναι καθαρά γεωγραφική, ή σέ συγκεκριμένο κυκλοφοριακό δίκτυο ή να υπολογιστεί σάν χρόνος ή κόστος μεταφοράς.

γ. Το μέγεθος της περιφέρειας σέ έκταση και σέ πληθυσμό, πού επηρεάζεται από την πόλη, προσδιορίζει την περιοχή έπιρροής της, σέ συνδυασμό μέ τό είδος της λειτουργίας πού προκαλεί την έπιρροή και την ένταση της έπιρροής. Έτσι, είναι δυνατόν να καθοριστούν περιοχές έπιρροής διαφόρων βαθμών έντάσεως (π.χ. περιοχές έντονης ή άμεσης έπιρροής, σαφούς ή έμμεσης, και άσαφούς έπιρροής).

δ. Το μέγεθος και ή πυκνότητα των ανταλλαγών και των ροών πού πραγματοποιούνται μεταξύ πόλης -μικρότερων πόλεων- σημείων της περιφέρειας, καθορίζουν τό βαθμό έντάσεως της άκτινοβολίας της πόλης και έπομένως, μαζί μέ τά προηγούμενα, τό είδος και τό μέγεθος της περιοχής έπιρροής.

ε. Τέλος, τό είδος, ή ποιότητα και ή ποσότητα των δραστηριοτήτων και λειτουργιών της πόλης, άποτελούν ίσως τό σημαντικότερο παράγοντα του δυναμισμού της, της άκτινοβολίας της και των αναπτυξιακών της ίκανοτήτων.

Είναι άναμφισβήτητο ότι υπάρχουν όρισμένες δραστηριότητες πού ο οικονομικός τους ρόλος είναι πολύ σημαντικότερος, πού προκαλούν τη δημιουργία άλλων δραστηριοτήτων συσχετισμένων οικονομικά μέ αυτές και πού άνοίγουν τό δρόμο στήν ανάπτυξη. Είναι οί λεγόμενες «ανάπτυξιακές δραστηριότητες» ή «κινητήριες βιομηχανίες» κατά τη θεωρία των πόλεων ανάπτυξης, πού άποτελούν άπαραίτητη προϋπόθεση για τη συγκρότηση ενός πόλου ανάπτυξης. Οί δραστηριότητες αυτές, διαφοροποιημένες άνάλογα μέ τό χώρο και τό χρόνο, είναι άπαραίτητο να προσδιοριστούν για τόν ελληνικό χώρο στή συγκεκριμένη φάση

της οικονομικής του εξέλιξης, ώστε να υπάρξουν σαφείς κατευθύνσεις στήν αναπτυξιακή προσπάθεια και δυνατότητες δημιουργίας άστικών κέντρων - πόλεων ανάπτυξης. Έξάλλου, είναι σαφές ότι όρισμένες λειτουργίες, μέ την έντονη άκτινοβολία τους άποτελούν σημαντικούς οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες έλξης πληθυσμού (π.χ. Άνώτατα Έκπαιδευτικά Ίδρύματα, Νοσοκομεία, σημαντικά πολιτιστικά κέντρα, ύψηλού επιπέδου έμπορικά κέντρα κλπ.). Ο προσδιορισμός λοιπόν της έντάσεως της άκτινοβολίας των λειτουργιών, άπόρροια της ποιότητας και του μεγέθους τους, είναι άπαραίτητο στοιχείο για τόν καθορισμό του έξοπλισμού σέ λειτουργίες των πόλεων των βαθμίδων του δικτύου.

Η διερεύνηση των ελληνικών άστικών κέντρων μέ βάση τά παραπάνω κριτήρια άποτελεί, φυσικά, άντικείμενο σημαντικού άριθμού έρευνών, ύστερα από τίς όποιες θα ήταν δυνατό να όγουν συμπεράσματα τόσο για τό πρότυπο του δικτύου των άστικών κέντρων πού θα ήταν προσφορότερο για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, όσο και για τό ρόλο πού κάθε ένα άστικό κέντρο θα μπορούσε να διαδραματίσει στα πλαίσια της ανάπτυξης αυτής.

Αυτό πού είναι δυνατόν να παρουσιαστεί στό άρθρο αυτό είναι όρισμένες ένδεικτικές διαπιστώσεις σχετικές μέ τη διάρθρωση του δικτύου των άστικών κέντρων, όπως αυτό εξέλιχθηκε τά τελευταία 30 χρόνια και παρουσιάζεται μέχρι τό 1973. Οί διαπιστώσεις αυτές προέρχονται από προγενέστερη έρευνα (1) μέ στόχο τη λειτουργική ταξινόμηση των ελληνικών οικισμών, και άφορούν στοιχεία πληθυσμιακά, λειτουργικά και χωροταξικής θέσης των άστικών κέντρων.

5. Το δίκτυο των άστικών κέντρων σήμερα

Η γενική εικόνα πού παρουσιάζει τό δίκτυο των ελληνικών άστικών κέντρων σήμερα (στοιχεία μέχρι τό 1973) μπορεί να συνοψιστεί, όπως άκολουθεί.

5.1 από την άποψη του πληθυσμού:

Η συγκέντρωση του πληθυσμού σέ άστικά κέντρα ύπήρξε έξαιρετικά έντονη. Το ποσοστό του άστικού πληθυσμού (πόλεις άνω των 10.000 κατ.) μεταβλήθηκε από 32,4% τό 1928 και 33,3% τό 1940 σέ 53,2% τό 1971.

Η Άθήνα (Πολεοδομικό Συγκρότημα Πρωτεύουσας) συγκέντρωσε τό 1971 2.540.000 κατ. πού άντιστοιχούν στό 28,5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και στό 54,6% του άστικού πληθυσμού. Ήδη σήμερα υπολογίζεται ότι έχει ξεπεράσει τά 3 εκατ. κατοίκους δηλ. συγκεντρώνει πάνω από τό 1/3 του πληθυσμού της χώρας.

Η έντονη αυτή συγκέντρωση του άστικού πληθυσμού σέ μία πόλη είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Ελλάδας, μία και δέν παρατηρείται σέ καμία άλλη ευρωπαϊκή χώρα, αλλά και σέ έλάχιστες του υπόλοιπου κόσμου.

(1) Κλειτώ Λεοντίδου - Γεράρδη, Λειτουργική ταξινόμηση ελληνικών οικισμών, Διδακτορική Διατριβή, Σχολή Άρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π. Άθήνα 1977.

Η Θεσσαλονίκη με 550.000 περίπου κατ. τό 1971, συγκέντρωνε τό 11,8% του αστικού πληθυσμού και τό 6,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Έχει έντονη πληθυσμιακή διαφορά από την Αθήνα (σχέση πληθυσμών 1:4,5) αλλά και τό ίδιο έντονη από την άμέσως μικρότερη πόλη, την Πάτρα επίσης 1:4,5) που είχε 120.000 κατ. τό 1971.

Έτσι, μπορούμε νά πούμε πώς ή αστικοποίηση στην Ελλάδα πραγματοποιείται κύρια σέ δύο πόλεις -την Αθήνα και τή Θεσσαλονίκη-, έφάσον τό ποσοστό και των δύο στό σύνολο του αστικού πληθυσμού της χώρας από 52% τό 1928, φτάνει τό 66% τό 1971 και αντίθετα ή συμμετοχή όλων των άλλων αστικών κέντρων, μειώνεται από 48% τό 1928 σέ 34% τό 1971, (βλ. πίνακα 1).

Μπορούμε μάλιστα νά διαπιστώσουμε ότι ή Θεσσαλονίκη, ύστερα από μία στασιμότητα, παρουσιάζει μία ομαλή αστικοποίηση, μία και τό ποσοστό του πληθυσμού της, στό σύνολο του αστικού πληθυσμού, παραμένει σχεδόν άμετάβλητο μέ σχετική αύξηση την τελευταία δεκαετία.

Αντίθετα, ή Αθήνα παρουσιάζει υπέρμετρη αστικοποίηση, μέ αύξηση του ποσοστού συμμετοχής της στον αστικό πληθυσμό από 40% τό 1928 σέ 54% τό 1971, ενώ τά υπόλοιπα μικρότερα αστικά κέντρα, συνολικά, δέν φαίνεται νά έπωφελούνται από τή συντελούμενη στην Ελλάδα αστικοποίηση. Όστόσο, όρισμένα από τά μεγαλύτερα από αυτά (δηλ. ή Λάρισα, τό Ηράκλειο, τό Αργίριο, ή Χαλκίδα, ή Λαμία, ή Κόρινθος, ή Πτολεμαίδα και ή Καστοριά) αυξάνουν έλαφρά τά ποσοστά συμμετοχής τους στον αστικό πληθυσμό, έτοι ώστε νά μπορούμε νά πούμε ότι ακολουθούν ομαλά, και σχετικά ώφελούνται, από την αστικοποίηση της χώρας. Έτσι, ή Λάρισα αυξάνει τό ποσοστό της από 1,20% τό 1928, σέ 1,55% τό 1971 και τό Ηράκλειο από 1,75% σέ 1,81% αντίστοιχα, ενώ ή Πάτρα, ό Βόλος τά Χανιά, ή Καβάλα και τά Ιωάννινα τό μώνουν. (βλ. πίνακα 1).

Συνολικά, τά αστικά κέντρα της χώρας, έκτός από την Αθήνα και Θεσσαλονίκη, μεταξύ των ετών 1928-1971 δέν κατάφεραν ούτε νά διπλασιάσουν τον πληθυσμό τους (από 964.000 περίπου τό 1928 έφτασε τό 1.570.400 τό 1971 δηλ. αύξήθηκε κατά 1,6 φορές), ενώ ή Αθήνα και ή Θεσσαλονίκη μαζί τον τριπλασίασαν.

Χαρακτηριστικό είναι ότι ή χώρα μόλις τό 1971 απέκτησε μία πόλη (έκτός από την Αθήνα) μέ πληθυσμό άνω των 500.000 κατ., τή Θεσσαλονίκη, και μόλις τό 1961 (έκτός από την Αθήνα και Θεσσαλονίκη) μία πόλη άνω των 100.000 κατ., την Πάτρα. Έξάλλου, ό αριθμός των πόλεων άνω των 50.000 κατ. έλάχιστα μεταβλήθηκε, δηλ. από 5 τό 1928 έγινε 7 τό 1971, τό ίδιο και ό αριθμός των πόλεων άνω των 10.000 κατ. που από 43 έγινε αντίστοιχα 56.

Η έλάχιστη ικανοποιητική εξέλιξη των περισσότερων αστικών κέντρων, έκτός από την Αθήνα και τή Θεσσαλονίκη, γίνεται αντίληπτη αν διαμορφωθούν κατηγορίες τους μέ βάση τό ρυθμό πληθυσμιακής μεταβολής τους, κατά τις δύο τελευταίες απογραφικές δεκαετίες (1951-1961-1971), σέ σχέση μέ τή μέση φυσική κίνηση κατά τις δεκαετίες αυτές. Τά κέντρα που παρουσίασαν θετική μεταβολή (Α και Β) και κατά τις δύο δεκαετίες είναι έλάχιστα, ενώ αυτά που παρουσίασαν άρνητική μεταβολή (Δ και Ε) είναι τά περισσότερα και μάλιστα τά μικρότερα από αυτά.

Στόν Πίνακα 2, διαμορφώνονται 9 κατηγορίες αστικών κέντρων:

— στην 1η, ανήκουν κέντρα ιδιαίτερα αναπτυσσόμενα μέ σημαντική πληθυσμιακή έξελ. Πρόκειται για την Αθήνα, τή Θεσσαλονίκη, για όρισμένα μικρά αστικά κέντρα, που στην πραγματικότητα αποτελούν τμήμα τους (Άχαρνές, Ασπρόπυργος, Άνω Λιόσια) και για δύο ακόμα πόλεις, τή Λάρισα και την Πτολεμαίδα.

— στη 2η, ανήκουν επίσης κέντρα ιδιαίτερα αναπτυσσόμενα, αλλά που παρουσιάζουν μικρή καμψη της αύξησης τους.

— στην 3η, και 4η κέντρα ικανοποιητικά ή σχετικά αναπτυσσόμενα, ενώ στην 5η και 6η στάσιμα κέντρα και στις 7η, 8η και 9η κέντρα που όπωσοδήποτε παρακμαίζουν.

Έτσι προκύπτει ότι:

i. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού πραγματοποιείται στην Αθήνα και τή Θεσσαλονίκη, και στα γύρω από αυτές αστικά κέντρα (Άχαρνές, Έλευσίνα, Μέγαρα, Κόρινθος, Χαλκίδα, Βέροια, Ναύσα).

ii. Επίσης σημαντική πληθυσμιακή έξελ. παρουσιάζουν ή Λάρισα και ή Λαμία, κέντρα τοποθετημένα στον άξονα που συνδέει την Πρωτεύουσα μέ τή Θεσσαλονίκη, καθώς και τό Ηράκλειο, βασικότερο κέντρο της Κρήτης. Η Πτολεμαίδα μέ την ανάπτυξη της βιομηχανίας κατά την περίοδο αυτή, σημειώσε επίσης σημαντική πληθυσμιακή έξελ.

iii. Λιγότερο σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις παρατηρούνται στα κυριότερα αστικά κέντρα της Δυτ. Ελλάδας (Πάτρα, Αργίριο, Άρτα, Ιωάννινα), της Θεσσαλικής πεδιάδας (Τρίκαλα, Καρδίτσα), της Κρήτης (Χανιά) και έπί πλέον στη Ρόδο και στην Αλεξανδρούπολη.

Η μονομερής αστικοποίηση προς όφελος των δύο μεγαλύτερων πόλεων φαίνεται και στό λογαριθμικό διάγραμμα 3, όπου ταξινομούνται οι πόλεις κατά τό Νομό του μεγέθους ως προς την τάξη (Zirf). Πραγματικά, ή προς τα άνω παράλληλη μετάθεση των μεγαλύτερων πόλεων είναι έντονη και σαφής, ενώ στίς μικρότερες, είναι άσημαντη, και μάλιστα παρατηρούνται αναμίξεις ή συμπτώσεις μεταξύ διαδοχικών χρονικών έποχών.

Τελικά αστικοποίηση στην Ελλάδα σημαίνει:

— υπέρμετρη αύξηση της Αθήνας

— ομαλή αστικοποίηση της Θεσσαλονίκης, Ηρακλείου, Λάρισας και όρισμένων μικρότερων πόλεων που παρουσίασαν ειδικές συνθήκες ανάπτυξης.

— άρνητική αστικοποίηση (παρά την αριθμητική αύξηση του πληθυσμού) της Πάτρας, του Βόλου, Χανίων, Καβάλας, Ιωαννίνων, καθώς και των περισσότερων μικρότερων αστικών κέντρων.

5.2. Από την άποψη έλλεων.

Γιά ένα έντελώς άδρομερή και ένδεικτικό προσδιορισμό των έλλεων που άσκοίνται μεταξύ των αστικών κέντρων, μπορεί νά χρησιμοποιηθεί ή μέθοδος του Reilly που έκφράζεται από τον τύπο:

$M_{ij} = P_i X P_j / D_{ij}^2$ όπου (1): Μή έλξη μεταξύ δύο πόλεων i και j σε μονάδες έλξεως, P ο πληθυσμός τους σε άτομα, και D ή μεταξύ τους απόσταση σε Km.

Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής στον ελληνικό χώρο για το σύνολο των αστικών κέντρων και το 20% των ήμιαστικών, κατά τους όρισμούς της Ε.Σ.Υ.Ε., δίνει τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στο Χάρτη 4, όπου οι άξονες έλξεως, κατά μήκος των κυκλοφοριακών άξόνων χαρακτηρίζονται από τις μέγιστες έλξεις που δημιουργούνται σ' αυτούς.

Έτσι ξεχωρίζουν άμέσως σάν κύριοι πόλοι έλξεων, πρώτα ή Πρωτεύουσα, που δημιουργεί τις ισχυρότερες έλξεις που παρουσιάζονται μέ τους γύρω της οικισμούς, και ύστερα ή Θεσσαλονίκη μέ τις άμέσως μεγαλύτερες έλξεις.

Οί δύο αυτοί πόλοι, καθώς και ή Πάτρα, παρουσιάζουν μεταξύ τους εξαιρετικά έντονες έλκτικές δυνάμεις, έτσι που οί άξονες που τους συνδέουν χαρακτηρίζονται σάν οί σημαντικότεροι άξονες έλξεων της χώρας, καθ' όλο τους τό μήκος, μιά και οί έλξεις 'Αθηνών - Θεσσαλονίκης και 'Αθηνών - Πάτρας είναι μεγαλύτερες από αυτές που πραγματοποιούνται μεταξύ των τριών παραπάνω κέντρων και των μικρότερων κέντρων (Λάρισα, Λαμία, Κατερίνη, Αίγιο) που βρίσκονται πάνω στους άξονες.

Δευτερεύοντες άξονες έλξεων αναπτύσσονται κατά μήκος

των κυκλοφοριακών άξόνων: 'Αθήνας - Λειβαδιάς - Λαμίας - Φαρσάλων - Λάρισας, Πάτρας - 'Αργινίου, Κορίνθου 'Αργους - Τρίπολης - Καλαμάτας, Θεσσαλονίκης - Καβάλας, Θεσσαλονίκης - Σερρών, Θεσσαλονίκης - Έδεσσας - Βέροιας και Θεσσαλονίκης - Κιλκίς. Οί θαλάσσιες συνδέσεις 'Αθηνών - 'Ηρακλείου, 'Αθηνών - Χανίων, 'Αθηνών - Χίου και 'Αθηνών - Ερμούπολης παρουσιάζουν αντίστοιχη ένταση.

(1) Ο τύπος αυτός, που έχει χρησιμοποιηθεί κύρια για τόν προσδιορισμό της έμπορικης έλξης μεταξύ πόλεων, έχει χρησιμοποιηθεί κάτω από διάφορες μορφές. Έτσι, ανάλογα μέ τή φύση του θέματος που μελετάται, ο πληθυσμός μπορεί νά αντικατασταθεί από τους απασχολούμενους στόν τριτογενή τομέα, τις πωλήσεις ή τήν επιφάνεια του έμπορίου, ή ακόμα νά πολλαπλασιαστεί μέ κάποιο συντελεστή. Τό ίδιο και ή απόσταση μπορεί νά ανταποκρίνεται σε απόσταση - χρόνο ή σε απόσταση - κόστος και ό εκθέτης (2) νά παίρνει τιμές από 1 έως 5. Έδώ χρησιμοποιείται στήν αρχική του μορφή, μιά και όποιαδήποτε διαφοροποίησή του θά έπρεπε νά βασίζεται σε συγκεκριμένη έμπειρική έρευνα. Η μέθοδος γίνεται δεκτή μόνο σάν στατικό ένδεικτικό στοιχείο προσδιορισμού εντάσεως έλξεων πάνω σε κυκλοφοριακούς άξονες, και όχι προσδιορισμού όριων περιοχών έπιρροής και μέ τήν προϋπόθεση συνδυασμού της μέ άλλες δυναμικές και έμμεντικές μεθόδους.

Ἀσθενέστεροι ἄξονες δημιουργοῦνται στίς ἀπολήξεις τῶν προηγούμενων ἁξόνων καί μεταξύ Ἡρακλείου - Χανίων. Ἀντίστοιχες ἑλκτικές δυνάμεις παρουσιάζονται μεταξύ τῆς Πρωτεύουσας καί τῶν νησιωτικῶν πόλεων Μυτιλήνης, Ρόδου, Ρέθυμνου καί τῶν μεγαλύτερων πόλεων τῆς Δωδεκανήσου καί τῶν Κυκλάδων.

Τέλος, οἱ ἄξονες ἀρχίζουν νά χάνουν τή σημασία τους στίς ἀκραίες περιοχές τῆς χώρας, ὅπως στό δόρειο τμήμα τῆς Ἡπείρου, τό Ἀνατολικό τμήμα τῆς Θράκης, τήν περιοχή τῆς Καστοριᾶς, τή Ν.Α. Πελοπόννησο, τήν Α καί Ν. Κρήτη. Ἐπίσης τά νησιωτικά συγκροτήματα τῶν Β. Σποράδων, τῶν Ν. Ἰονίων, καθώς καί οἱ μικρές πόλεις τῶν Κυκλάδων καί τῆς Δωδεκανήσου βρίσκονται ἔξω ἀπό ἀξιόλογες περιοχές ἑλξεως.

5.3 Ἀπό τήν ἀποψη τῶν λειτουργιῶν.

Ἡ εἰκόνα πού ἐμφανίζεται στά πληθυσμιακά δεδομένα τῶν πόλεων τοῦ ἱεραρχημένου οἰκιστικοῦ δικτύου, γίνεται ἀκόμα ἐντονότερη, ἂν διερευνηθοῦν οἱ δραστηριότητες καί οἱ λειτουργίες τῶν πόλεων.

Γιά μιά τέτοια διερεύνηση τοῦ ρόλου τῶν ἀστικῶν κέντρων τῆς χώρας, οἱ λειτουργίες τῶν κέντρων αὐτῶν διαχωρίζονται ποιοτικά, ἀνάλογα μέ τή σημασία τους σάν στοιχεῖα ἑλξεως πληθυσμοῦ καί δραστηριοτήτων.

Ἔτσι, διακρίνονται ἀπό τή μιά οἱ «βασικές» λειτουργίες, (π.χ. ὁρισμένοι βιομηχανικοί κλάδοι) πού ἔχουν τήν ιδιότητα νά ἔλκουν ἄλλες λειτουργίες, νά ἀποτελοῦν ἀναπτυξιακό στοιχεῖο τῶν πόλεων καί νά μὴν ἀποτεῖνονται ἄμεσα στούς κατοίκους τῆς πόλης ὅπου βρίσκονται, ἢ τουλάχιστον ὄχι μόνο σ' αὐτούς, καί ἄπ' τήν ἄλλη οἱ λειτουργίες «ἐξυπηρετήσεως» (π.χ. τό λιανικό ἐμπόριο), πού προορίζονται ἄμεσα γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν κατοίκων τῆς πόλης. Οἱ πρῶτες, ἀποτελοῦν ποιοτικό κριτήριον γιά τόν προσδιορισμό τῶν ἀνώτερων βαθμίδων τοῦ δικτύου τῶν ἀστικῶν κέντρων, ἐνῶ οἱ δεύτερες, περισσότερο συνδεδεμένες μέ τόν πληθυσμό, ποσοτικό κυρίως κριτήριον προσδιορισμοῦ τους. Παρ' ὅλα αὐτά, τό μέγεθος τῆς ἀκτινοβολίας τῶν λειτουργιῶν «ἐξυπηρετήσεως» ἀποτελεῖ, ἐπίσης, ποιοτικό στοιχεῖο τῶν ἀνώτερων βαθμίδων τοῦ δικτύου.

Ὁ ποιοτικός αὐτός διαχωρισμός τῶν λειτουργιῶν σέ «βασικές» καί «σπάνιες ἐξυπηρετήσεως» (πού ἔχουν μεγάλη ἀκτινοβολία), ἐπιχειρεῖται μέ τή μέθοδο τοῦ ἐλάχιστου συντελεστή ἀπασχόλησης (Κ). Ἡ μέθοδος αὕτη, πού θέβαια ἔχει πολλές ἀτέλειες, δίνει τή δυνατότητα ἐνός τέτοιου διαχωρισμοῦ τῶν λειτουργιῶν, μετρώντας τήν ἀπασχόληση στά βασικά καί σπάνια τμήματα κάθε λειτουργίας, σάν διαφορά (Α-Κ) τῆς συνολικῆς ἀπασχόλησης Α στή λειτουργία ἐνός ἀστικοῦ κέντρου, ἀπό τήν ἐλάχιστη παρατηρούμενη ἀπασχόληση Κ στή λειτουργία αὕτη σέ κάποιο κέντρο, ἀπό τό σύνολο τῶν ἀστικῶν κέντρων.

Ἔτσι, μέ τή μέθοδο αὕτη, -καί μέ ὅλες τῖς ἐπιφυλάξεις πού διατηροῦμε γιά τήν ἀκρίβειά της, -μποροῦμε, σέ ἄρκετά γενικό ἐπίπεδο, νά προσδιορίσουμε τῖς ἱεραρχικές βαθμίδες τοῦ δικτύου τῶν ἀστικῶν κέντρων, σέ σχέση μέ τήν ἀνάπτυξη τῶν λειτουργιῶν τους. Διερευνώντας ἕνα σύνολο ἑξὶ λειτουργιῶν (βιομηχανία, ἐμπόριο, ἰδιωτική διοίκηση, δημόσια διοίκηση, παιδεία - ὑγεία, τουρισμό - ἀναψυχή - ἀθλητισμό - πολιτιστικές λειτουργίες) προσδιορίζονται 9 κατηγορίες ἀστικῶν κέντρων,

ὅπως παρουσιάζονται στό λογαριθμικό διάγραμμα 5 καί στό χάρτη 6.

Συνοπτικά, γιά τήν ἀνάπτυξη κάθε μιᾶς λειτουργίας σέ σχέση μέ τῖς κατηγορίες αὐτές, (πρὸλ. πίνακα 7) μποροῦμε νά παρατηρήσουμε ὅτι ὅλες οἱ λειτουργίες δέν κλιμακώνονται ὁμοιόμορφα. Εἰδικότερα:

i) Οἱ βασικοὶ βιομηχανικοὶ κλάδοι καί ἡ βαρεῖα βιομηχανία, τό χονδρικό ἐμπόριο καί τὰ γραφεῖα ἐπιχειρήσεων παρουσιάζουν ὑψηλὴ συγκέντρωση στίς δύο πρῶτες λειτουργικὲς κατηγορίες, ἱκανοποιητικὴ στίς ἐπόμενες τέσσερις καί χωρὶς οὐσιώδη σημασία στή συνέχεια. ii) Οἱ διοικητικὲς καί κοινωνικὲς λειτουργίες παρουσιάζουν ὑψηλὴ συγκέντρωση στήν πρώτη κατηγορία (οἱ κοινωνικὲς καί στή δεύτερη), καί στίς ὑπόλοιπες κατηγορίες κατανέμονται βάσει θεσμικῶν - διοικητικῶν κριτηρίων καί δέν συναρτῶνται ἀπόλυτα μέ τῖς λοιπὲς λειτουργίες. iii) Τό λιανικὸ ἐμπόριο, ἡ βιοτεχνία, τὰ γραφεῖα καθημερινῆς ἐξυπηρετήσεως καί ὁρισμένες λειτουργίες ἀναψυχῆς κλιμακώνονται ἀναλογικότερα ἀπὸ τῖς ἀνώτερες πρὸς τῖς κατώτερες κατηγορίες καί ἐξαρτῶνται ἁμεσώτερα ἀπὸ τό πληθυσμιακὸ μέγεθος. iv) Τέλος, ὁ τουρισμός, παρ' ὅλη τὴν ὑψηλὴ συγκέντρωση στήν πρώτη κατηγορία, δέν κλιμακώνεται ἀνάλογα μέ τῖς λειτουργικὲς κατηγορίες, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς καί πολιτιστικοὺς πόρους.

Οἱ διαχρονικὲς μεταβολὲς στήν ἀνάπτυξη τῶν λειτουργιῶν -ἔτσι ὅπως διαγράφονται ἀπὸ τῖς τελευταῖες ἀπογραφὲς βιομηχανικῶν καί ἐμπορικῶν καταστημάτων τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. καί παρουσιάζονται στὸν πίνακα 8 -ὀδηγοῦν σέ μιά ἀκόμα μεγαλύτερη ἀπὸ αὕτη πού ὑπάρχει πόλωση δραστηριοτήτων στήν Πρωτεύουσα (σημειώνεται ὅτι στό Πολεοδομικὸ Συγκρότημα θά πρέπει νά προστεθοῦν καί οἱ δραστηριότητες τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων Ἀσπροπύργου - Ἐλευσίνας, Ἀχαρνῶν, Οἰνοφύτων, Μεσογείων, Ἀγ. Θεοδώρων πού δέν περιλαμβάνονται στὸν πίνακα καί πού οὐσιαστικὰ ἀποτελοῦν τμήμα τῆς Πρωτεύουσας) καί τῆ Θεσσαλονίκης (κι' ἐδῶ θά πρέπει νά προστεθοῦν Διαβατά, Σίνδος κ.ἄ.) πού ἔχουν ποσοστὰ ἀπασχολούμενων στή βιομηχανία καί τό ἐμπόριο, σὸ σύνολο τῆς Ἑλλάδας, σημαντικὰ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ποσοστὰ τοῦ πληθυσμοῦ τους, -πράγμα πού συμβαίνει σέ πολὺ μικρότερο βαθμὸ στά ἄλλα μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα - καί ὅπου, διαχρονικά, αὐξάνουν τὰ ποσοστὰ αὐτά.

Ἄν συσχετίσουμε τὰ ἀποτελέσματα τῶν πληθυσμιακῶν διερευνήσεων μέ αὐτά τῶν πραγματοποιούμενων ἑλξεων, καί ὁρισμένων ἄλλων ἐνδείξεων (1) εἶναι δυνατόν νά προσδιοριστεῖ κατ' ἀρχὴν, ἐνδεικτικὰ, ὁ βαθμὸς «κεντρικότητας» τῆς χωροταξικῆς θέσης τῶν ἀστικῶν κέντρων (πρὸλ. χάρτη 6).

Συγκρίνοντας τῖς λειτουργικὲς κατηγορίες μέ αὐτόν, μποροῦμε νά διαπιστώσουμε ὅτι:

— τό πληθυσμιακὸ μέγεθος κλιμακώνεται ἀναλογικὰ στίς ἀνώτερες λειτουργικὲς κατηγορίες καί λιγότερο ἀναλογικὰ στίς ἐπόμενες.

— ὁ ρυθμὸς μεταβολῆς τοῦ πληθυσμοῦ ἀκολουθεῖ συνεπέστερα τὴν λειτουργικὴ κλιμάκωση τῶν κατηγοριῶν παρὰ τὴν ἀπόλυτη κατὰ πληθυσμιακὸ μέγεθος κλιμάκωση.

(1) Ὅπως οἱ κυκλοφοριακοὶ φόρτοι καί οἱ περιοχὲς ἑλξεως ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῶν ἀστικῶν κέντρων.

— ή χωροταξική θέση διαβαθμίζεται γενικά ανάλογα με τις λειτουργικές κατηγορίες, κύρια στις ανώτερες βαθμίδες. Στις υπόλοιπες δεν υπάρχει απόλυτη σχέση κατηγορίας και θέσης, όπως-δήποτε όμως τα «άκραία» και «σχετικά άκραία» αστικά κέντρα, δεν ανήκουν στις 5 πρώτες βαθμίδες.

6. Διαπιστώσεις

Από αυτά που αναφέρθηκαν πιο πάνω είναι δυνατόν να διαπιστωθεί ότι το δίκτυο των αστικών κέντρων διαρθρώνεται ως εξής: (Βλ. και Χάρτη 6).

α. Η Πρωτεύουσα που αποτελεί την πρώτη ιεραρχική βαθμίδα του οικιστικού δικτύου είναι η μεγαλύτερη πόλη της χώρας, με συντριπτική υπεροχή σ' όλους τους τομείς, πάνω σ' όλες τις άλλες πόλεις, εκτείνει την επιρροή της όχι μόνο στο σύνολο της χώρας, αλλά και στο διεθνή χώρο.

Η πορεία ανάπτυξης της μπορεί να χαρακτηριστεί σαν υπερβολική και συντελείται σε βάρος των άλλων πόλεων και του συνολικού ελληνικού χώρου.

β. Η Θεσσαλονίκη, δεύτερη σημαντική πόλη της χώρας, εξελίσσεται σε κέντρο ανάπτυξης της Βόρειας Ελλάδας, με αξιόλογη επιρροή στις πόλεις της Μακεδονίας και λιγότερο της Θράκης. Σ' ορισμένους τομείς η επιρροή της ξεπερνά τα εθνικά όρια.

Η πορεία ανάπτυξης της μπορεί να χαρακτηριστεί μάλλον όμαλη και ισορροπη σε σχέση με το χώρο που επηρεάζει και τη συνολική αστικοποίηση της χώρας.

Όπωςδήποτε αποτελεί τη δεύτερη ιεραρχική βαθμίδα του οικιστικού δικτύου.

γ. Οι τέσσερις επόμενες - πληθυσμιακά και λειτουργικά - πόλεις, δηλ. η Πάτρα, ο Βόλος, το Ηράκλειο και η Λάρισα, ξεχωρίζουν σημαντικά από την Πρωτεύουσα, έχουν περιορισμένη επιρροή σε ορισμένες πόλεις και περιοχές των διαμερισμάτων - περιφερειών τους, έτσι που να μπορούν να χαρακτηριστούν σαν περιορισμένης σημασίας περιφερειακά κέντρα, που αδυνατούν να επηρεάσουν την ανάπτυξη όλης της περιφέρειάς τους. Η επιρροή τους, όπωςδήποτε, ξεπερνά τα όρια των Νομών τους.

Ειδικότερα, η Πάτρα και ο Βόλος, ενώ δεν παρουσιάζουν ικανοποιητική συμμετοχή στην αστικοποίηση της χώρας έχουν, αναλογικά με τον πληθυσμό τους σημαντική ανάπτυξη των λειτουργιών και δραστηριοτήτων τους. Όμως η ποσοστιαία συμμετοχή τους στη βιομηχανία και μάλιστα στους βασικούς κλάδους, καθώς και στο χονδρικό εμπόριο, μειώνεται μεταξύ 1958-1973, πράγμα που αποτελεί ένδειξη για τη σχετική μείωση της σημασίας τους σε επίπεδο χώρας.

Τό Ηράκλειο και η Λάρισα, εξάλλου, ενώ συμμετέχουν ικανοποιητικά στην αστικοποίηση της χώρας, έχουν πιο περιορισμένη, από την Πάτρα και το Βόλο, ανάπτυξη δραστηριοτήτων και λειτουργιών. Τό Ηράκλειο, μεταξύ 1958 - 1973, εμφανίζει κάποια σταθερότητα στην ποσοστιαία συμμετοχή του, και η Λάρισα μία ευκρινέστερη αύξηση της συμμετοχής της και μάλιστα στους βασικούς βιομηχανικούς κλάδους και τη διοίκηση. Έτσι, τα δυο αυτά κέντρα, αν και μικρότερα, κρατούν η αυξάνουν τη σημασία τους σε επίπεδο χώρας.

Από τα τέσσερα κέντρα η Πάτρα και η Λάρισα βρίσκονται σε «κεντρικότερη» θέση, ως προς τους δυο κύριους πόλους (την

Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη), και άξονες ανάπτυξης της χώρας, ενώ ο Βόλος και το Ηράκλειο σε σχετικά λιγότερο «κεντρική». Τα τέσσερα αυτά αστικά κέντρα, αποτελούν την τρίτη ιεραρχική βαθμίδα του δικτύου των αστικών κέντρων. Όμως, επειδή και η ανάπτυξη των λειτουργιών τους είναι περιορισμένη και η έκταση της επιρροής τους δεν καλύπτει τα αντίστοιχα διαμερίσματα, θα ήταν ακριβέστερο αν λέγαμε ότι η τρίτη βαθμίδα είναι κενή, και ότι τα κέντρα αυτά αποτελούν την τέταρτη ιεραρχική βαθμίδα του δικτύου.

Τό κενό αυτό, σε αστικά κέντρα τρίτης βαθμίδας, ικανά να επηρεάσουν και να συμβάλουν στην ανάπτυξη όλου του διαμερίσματος - περιφέρειας, το οποίο αποτελούν κέντρο, είναι καθαριστικό χαρακτηριστικό της διαρθρώσεως του ελληνικού οικιστικού δικτύου, αποτέλεσμα της υπέρμετρης αύξησης της Πρωτεύουσας που αποσπάρησε τα περιφερειακά κέντρα από πληθυσμό και δραστηριότητες, και αποτελεί το πιο δξύ και δυσεπίλυτο πρόβλημα για οποιαδήποτε προγραμματισμένη αναδιάρθρωση του δικτύου των αστικών κέντρων. Τα αστικά κέντρα, που θα ήταν προορισμένα να διαδραματίσουν τό ρόλο περιφερειακών πόλων ανάπτυξεως, παρουσιάζονται πολύ ανίσχυρα για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ρόλου αυτού.

δ. Την επόμενη, 5η, βαθμίδα του δικτύου των αστικών κέντρων, - όχι μόνο από άποψη πληθυσμιακού μεγέθους, αλλά κυρίως από άποψη ανάπτυξης των δραστηριοτήτων και λειτουργιών τους -, θα μπορούσαν να αποτελέσουν τα Χανιά, η Καβάλα, τα Ιωάννινα, η Καλαμάτα, η Ρόδος, η Χαλκίδα και οι Σέρρες.

Τα κέντρα αυτά δεν διαφοροποιούνται σημαντικά, ούτε από τα προηγούμενα κέντρα της ανώτερης βαθμίδας, ούτε από αυτά της άμεσως επόμενης. Η μικρή αυτή διαφοροποίηση γίνεται ακόμα μικρότερη, όσο κατεβαίνουμε προς τις χαμηλότερες βαθμίδες του δικτύου και απεικονίζει, ενμέρει, την έλλειψη λειτουργικής ιεράρχησης των αστικών κέντρων σε περιφερειακό επίπεδο. Δηλ. τα μικρότερα αστικά κέντρα των περιφερειών δεν διαφοροποιούνται από τα περιφερειακά κέντρα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να ξεχωρίζουν από αυτά έντονα από απ' ό,τι από την Αθήνα ή τη Θεσσαλονίκη. Για παράδειγμα η σχέση Άρτας - Ιωαννίνων, Αγρινίου - Πατρών, Ρεθύμνου - Ηρακλείου, Δράμας - Καβάλας, Τρικάλων - Λαρίσης δεν είναι τόσο ισχυρή, ώστε να ανταγωνιστεί τις σχέσεις Άρτας - Αθηνών, Δράμας - Θεσσαλονίκης κλπ. για τό επίπεδο εκείνο, δέβαια, των λειτουργιών που θα έπρεπε να αντιστοιχεί στα περιφερειακά κέντρα, ώστε οι σχέσεις με την Πρωτεύουσα να υπάρχουν μόνο σ' ένα ανώτερο λειτουργικό επίπεδο που δικαιωματικά ανήκει στην Πρωτεύουσα και τό κέντρο της Β. Ελλάδας.

Από τα κέντρα αυτά, τα Ιωάννινα εκτείνουν σχετικά σαφώς την επιρροή τους πέρα από τα όρια του Νομού τους, η Καβάλα μάλλον ασαφώς, ενώ τα υπόλοιπα επηρεάζουν περιοχή όση και ο Νομός τους.

Η Καβάλα και η Καλαμάτα, πόλεις παλιότερα βιομηχανικά ανεπτυγμένες, παρουσιάζουν έντονα συμπτώματα παρακμής που εκδηλώνονται τόσο με την πληθυσμιακή στασιμότητα, όσο και με την ποσοστιαία μείωση της βιομηχανίας τους και του εμπορίου και, μάλιστα, των βασικών κλάδων και του χοντρικού εμπορίου.

Αντίθετα, τα Ιωάννινα, η Ρόδος και η Χαλκίδα παρουσιάζονται περισσότερο δυναμικά, τόσο πληθυσμιακά, όσο και λει-

τουριστικά, με σχετική εξειδίκευση των Ίωαννίνων στη διοίκηση, της Ρόδου στον τουρισμό και της Χαλκίδας στη βιομηχανία.

Τά Χανιά, με σταθερή πληθυσμιακή εξέλιξη, αλλά με μείωση της ποσοστιαίας συμμετοχής τους, στο σύνολο της χώρας, στη βιομηχανία και οι Σέρρες με πληθυσμιακή στασιμότητα, έχουν ικανοποιητικά, σε σχέση με τον πληθυσμό τους, ανεπτυγμένες τις δραστηριότητες και τις λειτουργίες τους.

Στά υπόλοιπα αστικά κέντρα του ελληνικού χώρου, η ανάπτυξη των λειτουργιών και δραστηριοτήτων δεν βρίσκεται σε επίπεδα τέτοια, που να δικαιολογούν μία μελλοντική επιρροή πέρα από τα όρια του Νομού, ενώ συχνά, η επιρροή αυτή δεν καλύπτει ούτε τον ίδιο τό Νόμο.

Εξαιρέση αποτελούν όρισμένα κέντρα, που εξειδικευμένα σε κάποιο τομέα, επηρεάζουν μεγαλύτερο χώρο, αλλά μόνο όσον αφορά το συγκεκριμένο τομέα που εξειδικεύονται, π.χ. η Καστοριά, η Νάουσα και η Πτολεμαίδα στη βιομηχανία, η Χίος στη ναυτιλία, ή Κέρκυρα στον τουρισμό.

7. Συμπεράσματα

Σε σχέση με τις προϋποθέσεις που έχουν αναφερθεί και με βάση τις διαπιστώσεις που προηγήθηκαν και που μπορεί να είναι μόνον ενδεικτικές, μία και δεν προέρχονται από συνολική διερεύνηση του θέματος, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι:

α. Η χώρα δεν διαθέτει -τουλάχιστον μέχρι την εποχή που καλύπτουν τα στοιχεία μας- πόλεις που να έχουν τέτοια ανάπτυξη πληθυσμού, λειτουργιών και δραστηριοτήτων, και τέτοια έκταση επιρροής, που να μπορούν εύκολα να εξελιχθούν σε πόλους περιφερειακής ανάπτυξης. Οποιοδήποτε πάντως, ακόμα κι αν όρισμένες πόλεις εξελιχθούν σε τέτοιους πόλους, θα υπάρχουν περιοχές της χώρας που θα βρίσκονται έξω από τα όρια της επιρροής τους.

β. Τό δίκτυο των αστικών κέντρων της χώρας παρουσιάζει σημαντικό κενό μεταξύ Αθήνας και Θεσσαλονίκης, καθώς και μεταξύ Θεσσαλονίκης και Πάτρας, ενώ, από τα περιφερειακά κέντρα και κάτω, οι διαφοροποιήσεις των αστικών κέντρων, σε περιφερειακό επίπεδο, δεν είναι αρκετά σημαντικές, ώστε να υπάρχει σχετικά σαφής ιεράρχηση των κέντρων, κατανομή της εξειδικεύσεως και συμπληρωματική λειτουργία του συνόλου. Τά αστικά κέντρα των περιφερειών, μάλλον ανταγωνίζονται τό ένα τό άλλο, και βασικά, παρουσιάζουν εντελώς παρόμοια ανάπτυξη δραστηριοτήτων, πράγμα που, -αν συνεχιστεί και αν δημιουργηθεί πόλος σε μία τέτοια περιφέρεια, - θα έχει σαν αποτέλεσμα, ό πόλος αυτός να μη γίνει αίτια ανάπτυξης και των άλλων μικρότερων αστικών κέντρων και της περιφέρειας, αλλά να τά ανταγωνιστεί και να καταλήξει σε πόλο συγκέντρωσης πληθυσμού και δραστηριοτήτων σε βάρος της περιφέρειας.

γ. Με τά στοιχεία που υπάρχουν διαφαίνεται ότι τό πρότυπο ολιγοπολικής ανάπτυξης της χώρας δεν είναι αναμφισβήτητο τό πιο πρόσφορο για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Στο σημείο που έχει φτάσει πιά τό αστικό δίκτυο, με την παρουσιαζόμενη ατωμύζηση όλων των αστικών κέντρων και περιφερειών, πλην της Θεσσαλονίκης, από την Πρωτεύουσα, είναι πιθανό ότι μία ανάπτυξη βασισμένη σε πιο περιορισμένη

πληθυσμιακή αύξηση περισσότερων αστικών κέντρων, (π.χ. περισσότερες πόλεις της τάξης των 100.000 και, για τό έτος 2.000), με παρόλληλη εξειδίκευση των αστικών κέντρων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, θα μπορούσε, ενδεχόμενα, να αποτελέσει προσαρμοσμένη διεξοδό στο ελληνικό αδιέξοδο.

δ. Ειδικότερα για την περίπτωση που επιλέγεται τό ολιγοπολικό πρότυπο ανάπτυξης, με τις πόλεις που ήδη προταθηκαν, θα διαπιστώνουμε τά παρακάτω:

ι. Οί Πάτρα - Αίγιο, Λάρισα - Βόλος και τό Ήρακλείο θα μπορούσαν να εξελιχθούν σε πόλους ανάπτυξης, κάτω από πολλές προϋποθέσεις, και εφόσον τό δίδυμο σχήμα δεν αντιπροσωπεύει ένα άθροισμα όμοιων δραστηριοτήτων. Τό τελευταίο αυτό, που αφορά άσφαλώς και τη σχέση Ήρακλείου - Χανίων, από τα στοιχεία που διαθέτουμε, δεν φαίνεται να συμβαίνει σήμερα. Τό Αίγιο είναι μία μικρή Πάτρα και τό σχήμα του βιομηχανοποιημένου Βόλου με την αγροτική και κέντρο διοίκησης Λάρισα, μτήκε σε άμφισβήτηση με τά αποτελέσματα της τελευταίας άπογραφής.

ii. Για τά Ίωάννινα και την Καβάλα, ό ρόλος αυτός φαίνεται ακόμα πιο προβληματικός. Τά Ίωάννινα, μακριά από τη θάλασσα, δεν διαθέτουν τά δυναμικά εκείνα στοιχεία που θα αύξησουν την επιρροή τους στα άλλα κέντρα της Ήπείρου. Τό εύνοικό σήμερα για τά Ίωάννινα στοιχείο της απομονώσεως της Ήπείρου από τά δυό βασικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και ή στροπή γι' αυτό τό λόγο των άλλων αστικών κέντρων

πρός τὰ Ἰωάννινα, εἶναι δυνατόν νά ἀνατραπεί μέ τή σχεδιαζόμενη διανοίξη σημαντικῶν ὁδικῶν διασυνδέσεων, τῆς Ἡγουμενίτσας - Θεσσαλονίκης καί τῆς Ἄρτας - Καρδίτσας.

Τό ἐρώτημα ἐξάλλου, γιά τήν Καβάλα παραμένει βασικά ἀναπάντητο, μιά καί δέν εἶναι καθόλου γνωστές οἱ δυνατότητες πού μπορεῖ νά προκύψουν ἀπό τήν ἐκμετάλλευση τῶν πετρελαίων τῆς Θάσου. Ὅπωςδήποτε, ὅμως, θά μπορούσαμε νά σημειώσουμε ὅτι ἡ ταυτόχρονη παροχή, παρόμοιων καί ὄχι διαφοροποιημένων, κινήτρων στήν Καβάλα καί στίς ἄλλες πόλεις τῆς Θράκης-πού βασιζέται σέ ἄλλου τύπου χωροταξική πολιτική- δέν ἐξασφαλίζει τήν ἐξέλιξη τῆς σέ περιφερειακό πόλο καί τήν κυριαρχία τῆς στίς ἄλλες πόλεις τῆς περιφέρειάς τῆς.

iii. Τό δίδυμο κέντρο Κοζάνη - Πτολεμαῖδα, ἐνῶ ἀναμφισβήτητα ἀποτελεῖ ἕνα εἰδικευμένο κέντρο, πού σάν τέτοιο θά μπορούσε νά ἀποτελέσει τμήμα κάποιου ἄλλου πόλου ἀνάπτυξης, ἀκόμα κι ἂν συντελεστεῖ ἡ πλήρης ἀξιοποίηση τῶν φυσικῶν του πόρων, δέν θά ἀποκτήσει τόσο ἀστική συγκέντρωση, ὅση θά ἦταν ἀπαραίτητη γιά τήν ἐξέλιξη του σέ πόλο ἀνάπτυξης μιᾶς περιφέρειας. Τό γεγονός ὅτι προτείνεται, μοιάζει περισσότερο σάν ἀνάγκη γιά τήν κάλυψη μέ τήν ἐπιρροή ἐνός πόλου κάποιας

περιφέρειας, πού μένει ἐξω ἀπό τὰ ὅρια ἐπιρροῆς τῶν πόλων, πού ἦταν δυνατόν νά ἀναζητηθοῦν.

ε. Τέλος, τό σημαντικότερο συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ἀπ' τή μιά πλευρά ἡ ἐπιλογή τοῦ πρότυπου ἀνάπτυξης τοῦ δικτύου τῶν ἀστικῶν κέντρων καί ὁ ρόλος κάθε κέντρου στό δίκτυο αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενο διεξοδικῶν ἐρευνῶν, μιά καί ἡ πορεία τῆς ἀστικοποίησης στήν Ἑλλάδα ἔχει ἐξελιχθεῖ ἔτσι, πού ἔχει κυριολεκτικά μπλοκάρει ὁποιαδήποτε προσπάθεια γιά ἀνάπτυξη καί οἱ λανθασμένες ἀποφάσεις θά ἔχουν πιά καταστρεπτικές συνέπειες. Ἀπ' τήν ἄλλη πλευρά, καμιά ἐρευνα καί ἀπόφαση δέν ἔχει ἀξία, ἂν τὰ ἀποτελέσματά τῆς δέν γίνεи δυνατόν νά ὑλοποιηθοῦν. Καί, ἐπειδή, ὅπωςδήποτε στήν Ἑλλάδα δέν μιλάμε γιά γραμμική ἐξέλιξη τῶν διαμορφωμένων τάσεων ἀλλά γιά ἀνατροπή τους, ἡ ὑλοποίηση αὐτῆς δέν εἶναι, μέ κανένα τρόπο δυνατή, χωρίς μιά συντονισμένη καί καθολική Χωροταξική Πολιτική, πού νά ἀπορρέει ἀπό ἕνα συγκεκριμένο Περιφερειακό Προγραμματισμό γενικά ἀποδεκτό καί ὠφέλιμο γιά τό μεγαλύτερο μέρος τῶν κατοίκων τῆς χώρας καί πού ἡ κρατική ἐξουσία νά ἔχει τή δυνατότητα καί νά καταρτίσει καί νά ἐξασφαλίζει τά μέσα γιά τήν πραγματοποίησή του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΡΕΣΤΟΝ ΕΠΙ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙ ΕΥΝΟΛΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΧΩΡΑΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΧΩΡΑΣ 1928-1971.

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΠΟΛΕΙΣ	1928			1940			1951			1961			1971		
	ΠΛΗΘΥΣΜ.	% ἀστ. κ.	% χώρας	ΠΛΗΘΥΣΜ.	% ἀστ. κ.	% χώρας	ΠΛΗΘΥΣΜ.	% ἀστ. κ.	% χώρας	ΠΛΗΘΥΣΜ.	% ἀστ. κ.	% χώρας	ΠΛΗΘΥΣΜ.	% ἀστ. κ.	% χώρας
ΠΕΡΙΦ. ΠΡΩΤΕΥΟΥΣ	801.622	39,8	12,9	1.124.098	46,2	15,0	1.378.586	47,3	18,3	1.852.709	50,8	22,1	2.540.241	54,6	28,5
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	244.038	12,4	4,0	253.845	10,2	3,4	302.124	10,2	3,9	380.654	10,4	4,5	557.360	11,8	6,3
ΠΑΤΡΑ	67.645	3,4	1,1	69.112	2,8	0,9	86.267	2,9	1,1	103.941	2,8	1,2	120.847	2,6	1,4
ΒΟΛΟΣ	53.941	2,7	0,9	62.433	2,5	0,8	73.817	2,5	0,9	80.846	2,2	0,9	88.096	1,9	1,0
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	35.250	1,7	0,6	42.099	1,7	0,6	54.758	1,8	0,7	69.983	1,9	0,8	84.710	1,8	0,9
ΛΑΡΙΣΑ	24.123	1,2	0,4	32.981	1,3	0,4	41.253	1,4	0,5	55.858	1,5	0,7	72.760	1,5	0,8
ΧΑΝΙΑ	30.934	1,5	0,5	32.714	1,3	0,4	37.788	1,3	0,5	49.058	1,3	0,6	53.026	1,1	0,6
ΚΑΒΑΛΑ	50.065	2,5	0,8	49.826	2,0	0,7	42.563	1,4	0,5	44.978	1,2	0,5	46.887	1,0	0,5
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	20.485	1,0	0,3	21.877	0,9	0,3	32.315	1,1	0,4	34.997	0,9	0,4	40.130	0,8	0,4
ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΚΤΟΣ ΑΘ. & ΘΕΣ.	964.340	48,0	15,5	1.066.050	43,6	14,9	1.242.300	42,5	16,1	1.413.600	38,7	16,9	1.570.400	33,6	18,4
ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	2.010.000	100	32,4	2.444.000	100	33,3	2.923.000	100	38,3	3.647.000	100	43,5	4.668.000	100	53,2
ΕΥΝ. ΧΩΡΑΣ	6.205.000		100	7.345.000		100	7.633.000		100	8.389.000		100	8.769.000		100

Οἱ πληθυσμοὶ εἶναι προσαρμοσμένοι μέ βάση τοὺς ὁρισμοὺς τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. τοῦ 1971 καὶ προέρχονται ἀπὸ τὸ "Ἐξελίξεις καὶ προοπτικαὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος 1920-1985", ἀπὸ Μ. Παπαδόκη, Γ. Σιδάμκου, Η. Δημητρά, ΕΚΚΕ, Ἀθήναι 1973.

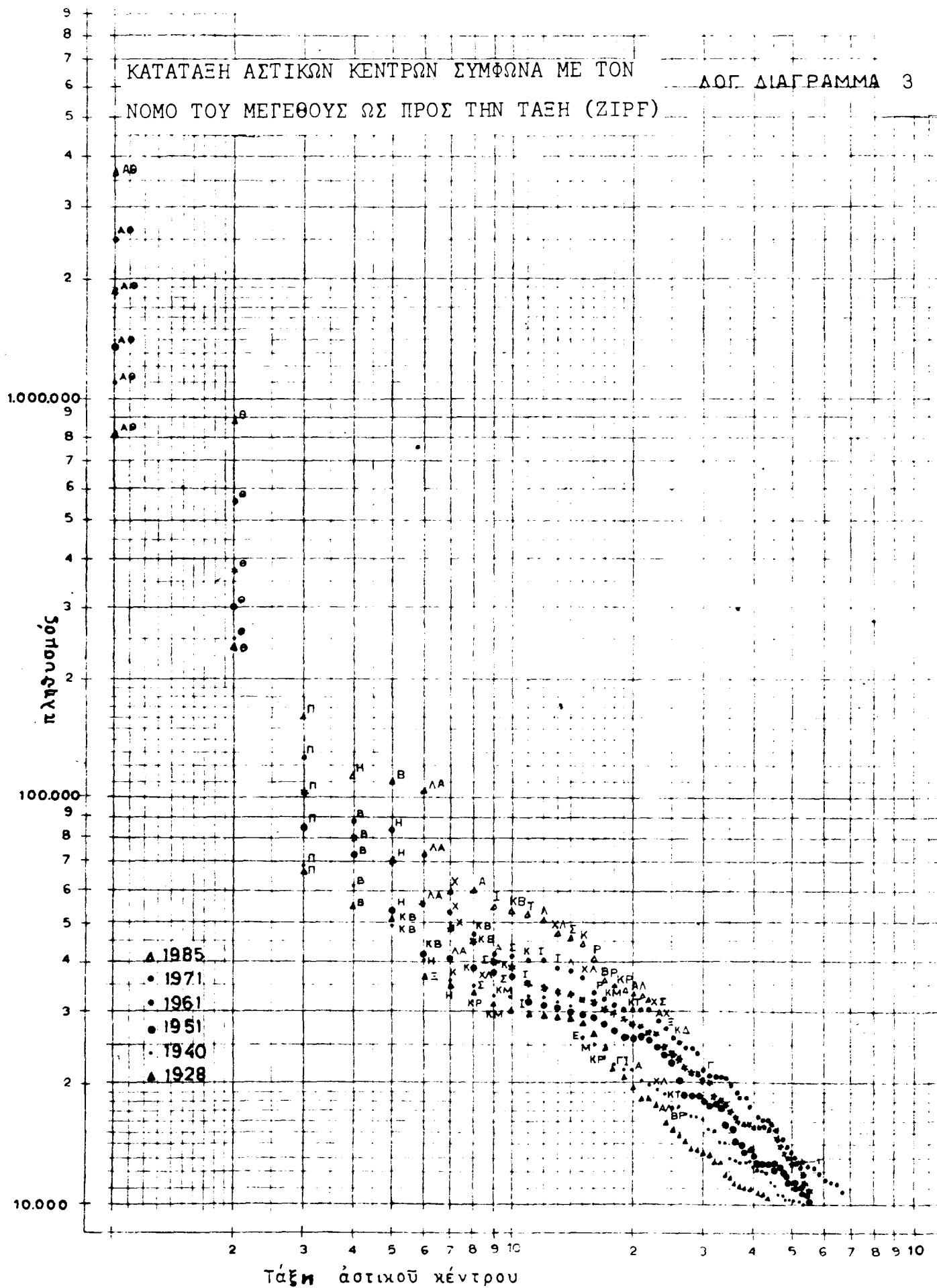
ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΡΥΘΜΟ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
ΚΑΙ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Πληθυσμός σε κατηγ. χιλιάδες Μεταβολή 2.500 550 60-120 35- 60 22 - 35 14 - 22 10-14							
1	A - A B - A	Αθήνα Θεσσαλ.	Λάρισα		Αχαρναί	Πτολεμαῖς	Ασπροπ. Α. Λιόσια
2	A - B		Ηράκλειο	Λαμία		Αρτα Ελευσίνα	
3	- B Γ - A Γ - B Δ - A		Πάτρα	Αργούνιο Ιωάννινα Τρίκαλα Χαλκίδα	Βέρροια Ρόδος Αλεξανδρ	Αργος Καστοριά Μέγαρα Λειβαδιά	
4	A - Γ B - Γ E - A			Χανιά	Καρδύτσα Κοζάνη	Σαλαμίνα Νάουσα Κόρινθος	
5	Γ - Γ Δ - Γ		Βόλος			Τρίπολις	
6	A - Δ B - Δ				Αϊγιο	Ρέθυμνο Θήβα	Όρεστιάς Κιλκίς
7	Δ - Δ Γ - Δ A - E			Καβάλα Καλαμάτα Σέρρες	Αλως Εάνθη Κέρκυρα Κομοτινή Μυτιλήνη Κατερίνη Δράμα	Έδεσσα Αμαλιάς Πύργος	Πρέβεζα Μεσολόγγι Φλώρινα Τύρναβος Σπάρτη
8	Γ - E					Γιαννιτσά	
9	E - E					Ερμούπολις	

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ
ΝΟΜΟ ΤΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΑΞΗ (ZIPF)

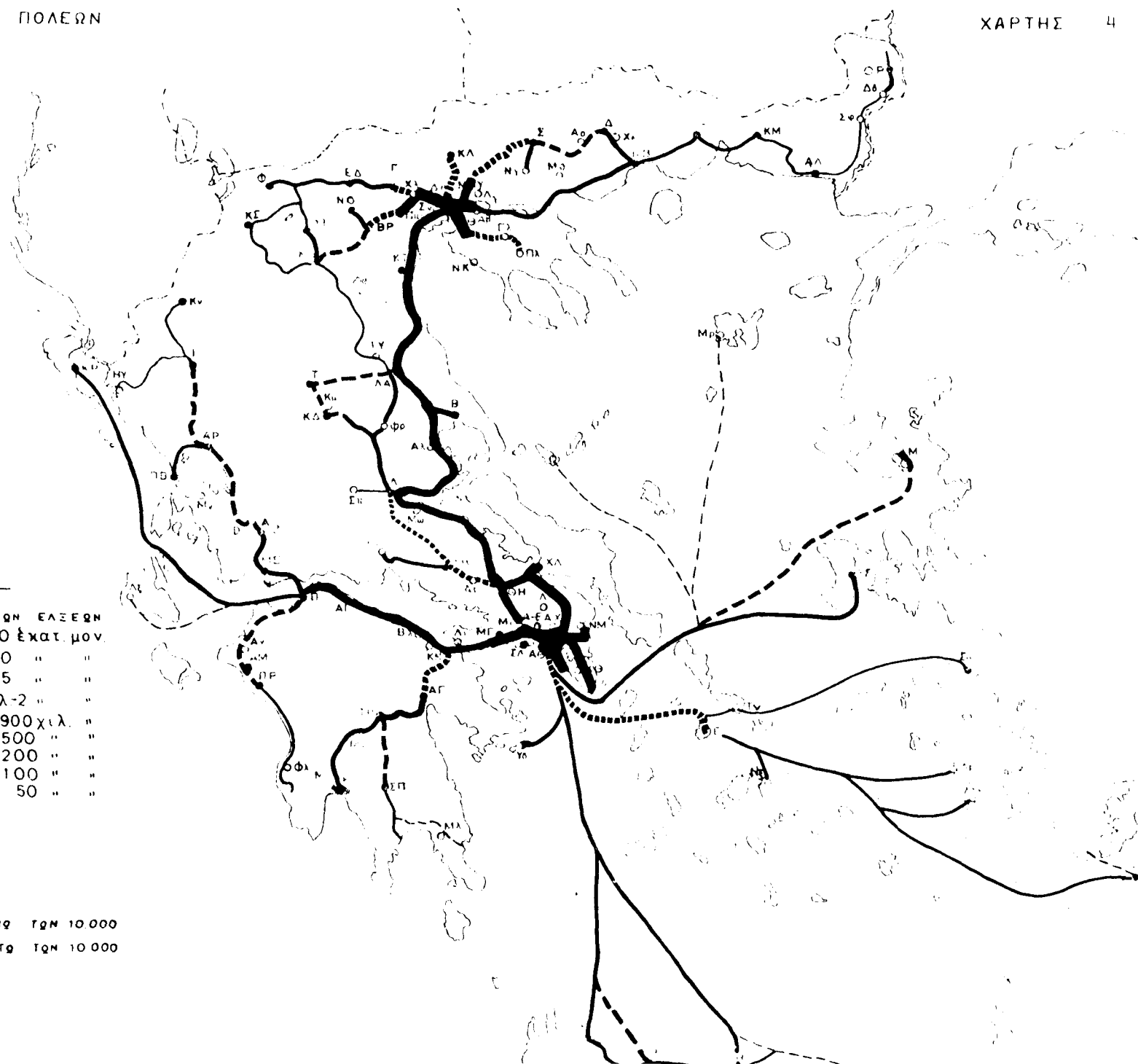
ΔΟΓ. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

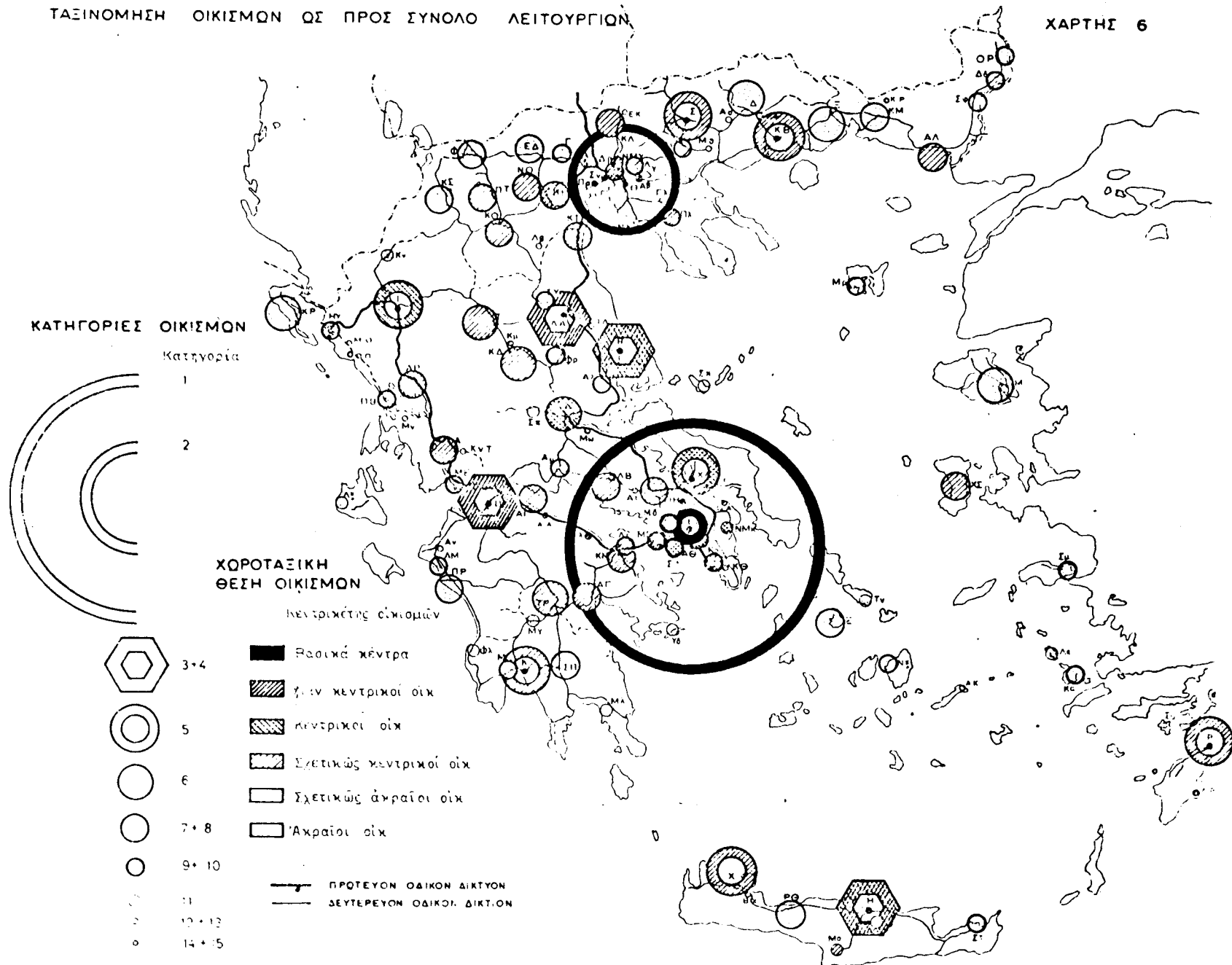

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΛΞΕΩΣ

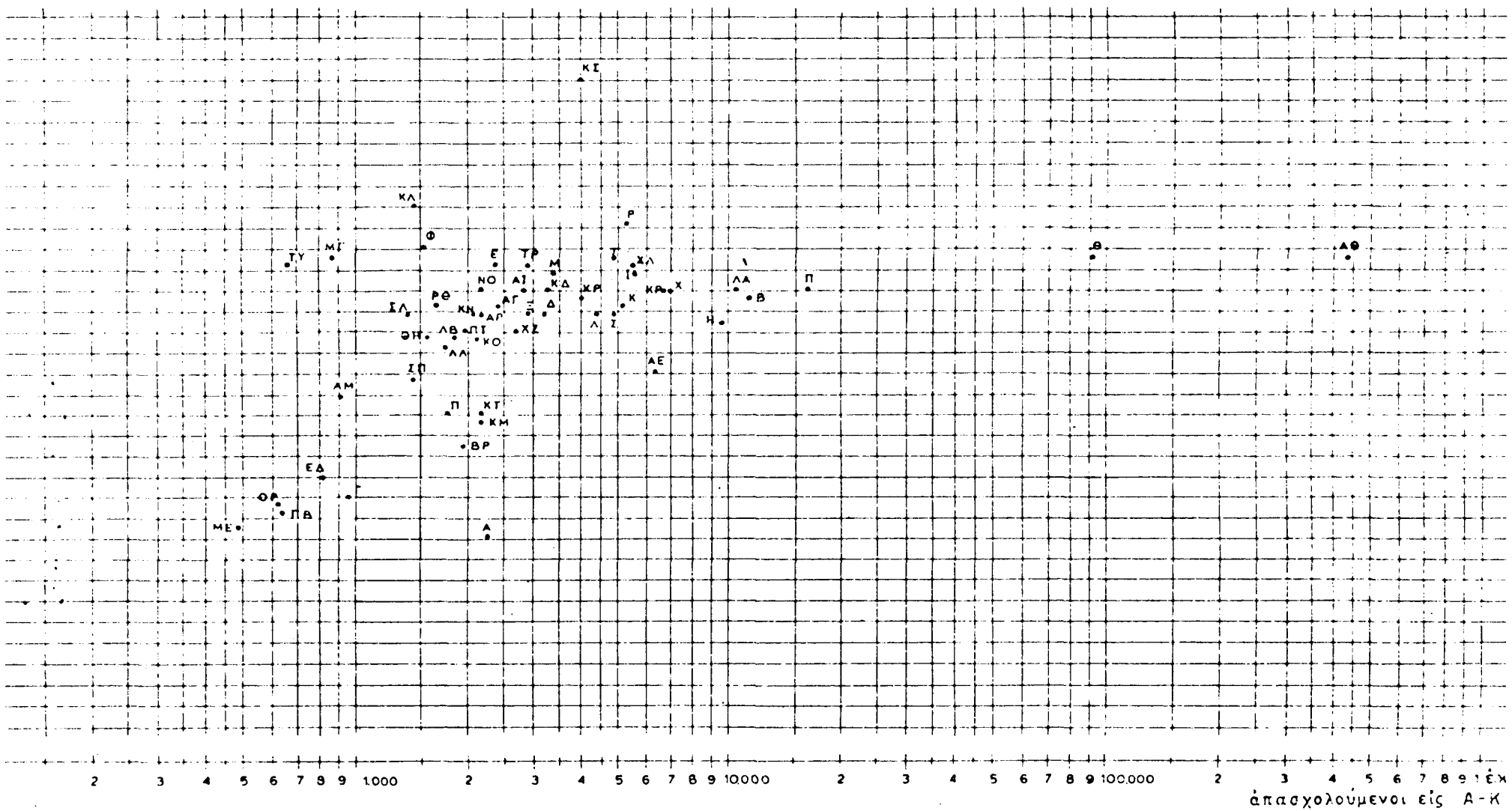
I		ΠΟΛΟΙ ΜΕΓΙΣΤΩΝ ΕΛΞΕΩΝ
II		ΕΛΞΕΙΣ άνω 10 εκατ. μον.
III		ΕΛΞΕΙΣ 5-10 " "
IV		ΕΛΞΕΙΣ 2-5 " "
V		" 900 χιλ-2 " "
VI		" 500-900 χιλ. " "
VII		" 200-500 " "
VIII		" 100-200 " "
IX		" 50-100 " "
X		" έως 50 " "

● ΠΟΛΕΙΣ ΜΕ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΑΝΩ ΤΩΝ 10.000
○ ΠΟΛΕΙΣ ΜΕ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 10.000

Ταξινόμηση ως προς τη βασική και σπάνια απασχόληση Α-Κ

ΕΙΣΗΓΗΓΗΤΑ ΑΝΑΕΚΧΑΘΥΜΕΝΩΝ ΕΣ ΜΕΤΕΠΕΡΙΣΤΕΩΣ ΑΝΑ ΠΑΡΕΧΟΡΙΑ ΑΣΤΙΚΩΝ ΜΕΝΤΡΩΝ ΕΠΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΑΝΑΕΚΧΑΘΕΩΣ ΕΣΤΟ ΕΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΜΕΝΤΡΩΝ ΧΩΡΑΙ.

Μεταστροφές Επένδυσης Αστικής Μεταστροφής	Επένδυση		Επένδυση		Επένδυση Αστικής	Επένδυση Αστικής	Επένδυση Αστικής	Επένδυση Αστικής	Επένδυση Αστικής
	Επένδυση Αστικής	Επένδυση Αστικής	Επένδυση Αστικής	Επένδυση Αστικής					
1	61,-	64,0	59,6	58,5	66,8	60,0	57,5	55,6	
2	18,4	17,2	14,7	10,6	10,6	8,3	13,3	12,8	
3 - 4	0,7-	1,0-	1,0-	1,5-	0,9-	1,4-	1,4-	1,4-	
5	2,3	1,8	2,3	2,3	2,2	2,5	1,9	2,0	
6	0,1-	0,2-	0,4-	0,4-	0,6-	0,6-	0,7-	0,7-	
7	1,6	1,3	1,3	1,1	1,4	1,8	1,2	2,8	
8	0,1-	0,1-	0,3-	0,1-	0,2-	0,4-	0,5-	0,4-	
9	2,0	2,3	0,9	0,7	0,8	0,3	1,0	1,5	
10 - 11	0,04-	0,007-	0,1-	0,1-	0,1-	0,1-	0,2-	0,1-	
12	1,1	0,4	0,5	0,5	0,0	1,7	0,0	0,7	
13	0,0-	0,04-	0,1-	0,1-	0,0-	0,1	0,0-	0,0-	
14	1,1	0,7	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,-	

ΕΙΣΗΓΗΓΗΤΑ ΑΝΑΕΚΧΑΘΥΜΕΝΩΝ ΕΣΤΟ ΕΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΜΕΝΤΡΩΝ ΧΩΡΑΙ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕ	ΕΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡ. ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	ΠΑΤΡΑ	ΒΟΛΟΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΛΑΡΙΣΑ	ΚΑΒΑΛΑ	ΧΑΝΙΑ	ΚΑΛΑΜΑΤΑ	ΑΣΠΡΟΤΥΡ.- ΒΑΡΝΗΣ
ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΠΟ- ΤΡΑΙΝΕ	Αρ.άτασ	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Επένδυση Επένδυση 1 - 3											
1958	450.375	40,37	7,53	2,59	1,84	1,19	0,90	1,05	0,77		
1963	501.522	46,52	9,86	2,46	1,60	1,21	0,90	0,86	0,50	0,65	1,30
1970	604.042	46,31	9,01	2,15	1,57	0,97	1,31	0,60	0,58	0,60	2,35
Βασικές από 3-5											
1958	84.284	56,11	8,97	2,57	3,44	0,49	0,62	3,60	0,87		
1963	102.508	53,37	10,90	2,30	1,72	0,51	0,54	1,65	0,26	0,30	3,62
1970	131.362	53,61	10,33	1,93	1,04	0,47	0,91	0,50	0,22	0,25	4,53
Μεταστροφές 51											
1958	83.342	51,79	11,50	2,51	1,46	1,55	1,22	0,95	0,85		
1963	45.213	56,30	12,04	1,90	1,57	1,67	1,26	0,76	0,74	0,22	
Μεταστροφές 62											
1958	180.237	30,32	6,35	1,64	1,48	1,13	0,92	0,76	0,82		
1963	237.635	34,30	7,34	1,70	1,04	1,30	1,13	0,69	0,70	0,63	
Μεταστροφές + 1970											
1958, 61, 70											
1958	433.354	38,36	7,63	2,34	1,71	1,21	0,94	0,95	0,73		
1963	494.372	44,04	9,37	2,19	1,50	1,28	1,00	0,80	0,69	0,61	